

Klimat- och näringslivsdepartementet
kn.remissvar@regeringskansliet.se

Yttrande över remiss av SOU 2024:98 - En ny samordnad miljöbedömnings- och tillståndsprövningsprocess

Er beteckning: KN2025/00288

Länsstyrelsens yttrande

Länsstyrelsen har studerat remissen och lämnar följande yttrande:

Utredningen är mycket omfattande och föreslår i princip en omstöpning av hela prövningssystemet för miljöbakstillstånd och myndigheternas roller i systemet. Länsstyrelsen uppskattar att man tagit ett helhetsgrepp om systemet och utredningen har lämnat flera intressanta förslag. Utredningen är dock mycket omfattande den har inte kunnat gå på djupet och utrett frågorna fullt ut. Det är därför svårt både att skapa sig en helhetsbild över utredningen och att bedöma genomförbarhet och konsekvenser. Länsstyrelsen är tveksam till om utredningens förslag totalt sett bidrar till att uppnå syftet att göra miljöprövningen mer flexibel, effektiv och förutsebar. Länsstyrelsen ser därför behov av vidare utredning av ett flertal frågor. För mer detaljerade synpunkter på respektive del se nedan.

Kommentar till avgränsning att utredningen inte omfattar allmänna intressen enligt hushållsbestämmelserna

Mot bakgrund av hushållningsbestämmelsernas betydelse för att nå miljömålen och Generationsmålet kan utredningens förslag därför inte konsekvens bedömas avseende dess förutsättningar för bidra till att miljömålen och Generationsmålet kan nås.

Hushållningen med mark och vatten är av stor betydelse för att nå miljömålen och Generationsmålet, särskilt de delar som rör den fysiska miljön och ekosystemen, inklusive kulturmiljö. Hushållningen med mark och vatten begränsar sig inte till enbart riksintressen. Vid

sidan av riksintressen omfattar hushållningsbestämmelserna även andra allmänna intressen, till exempel områden som pekats ut av länsstyrelse eller kommun (se tex MB 3 kap 6§:1). Den regionala kompetensen är av stor betydelse i samband med miljöbedömningen. Detta gäller inte minst vid bedömningen av frågor som rör hushållningen med mark och vatten. Även om länsstyrelsen ges möjlighet att yttra sig enligt den ordning som föreslås kommer det ställa stora kompetensmässiga krav på en mer centraliserad organisation. En särskild prövningsmyndighet skulle behöva bygga upp en mycket bred kompetens dels avseende miljöbalkens olika områden och dels avseende regionala förhållanden. Det samma gäller för alternativet med koncentrerade miljöprövningsdelegationer.

Förutsättningarna för att bedriva tillsyn avseende frågor som rör hushållningen med mark och vatten, inklusive kulturmiljö, enligt miljöbalken är mycket begränsade. I det fall de föreslagna förändringarna genomförs finns det därför anledning att, vid sidan av att stärka länsstyrelsernas resurser för tillsyn, även stärka och utveckla länsstyrelsernas förutsättningar för tillsyn och uppföljning avseende frågor som omfattas av miljöbalkens hushållningsbestämmelser, till exempel genom länsstyrelsernas regionala uppsiktsansvar enligt hushållningsförordningen.

För länsstyrelsen skulle utredningens förslag komma att innebära en förskjutning från prövning till tillsyn. En sådan förändring skulle också kunna få betydande konsekvenser för exempelvis jordbruksmark, naturmiljö och kulturmiljön då effekterna på sådana värden ofta är irreversibla. Enbart uppföljning och tillsyn är därför inte tillräckligt då påverkan behöver bedömas på förhand för att undvika irreparabla skador. Detta skulle i förlängning innebära en påtaglig försämring av förutsättningarna för att nå Generationsmålets strecksatser såväl som preciseringar i ett flertal miljömål.

Prövningsprocessens organisation

- Vi avstyrker förslaget att bilda en ny miljöprövningsmyndighet. En ny myndighet riskerar att få omfattande uppstartsproblem, dyrt genomförande och ett ensidigt uppdrag vilket gör att förutsättningarna att nå balans mellan olika samhällsintressen riskerar att gå förlorade inklusive det regionala tillväxtperspektivet.

- Vi ställer oss bakom att, i enlighet med utredningens andrahandsförslag lägga tillståndsprövningen på länsstyrelsernas miljöprövningsdelegationer på de orter som i utredningen föreslås för Miljöprövningsmyndighetens regionala kontor.
- Vi delar utredningens förslag om att ta bort förstainstansprövningen från domstolarna och renodla deras roll till att bli en överprövningsinstans.
- För att möjliggöra en effektiv, förutsebar och likvärdig prövningsprocess för sökanden är det av största vikt att Miljöprövningsdelegationerna arbetar mer aktivt och samlat med exempelvis:
 - Gemensamma arbetsformer
 - Att stödja varandra vid arbetstoppar t.ex. gemensam personal- eller ärendepool.
 - Gemensam utveckling

Miljöprövningsprocessen kräver ett helhetsperspektiv och förmåga att hantera det samlade samhällsintressets behov.

Prövningsmyndigheten behöver använda en mer gemensam och utvecklad metodik för att döma av målkonflikter mellan olika expertområden och samhällsintressen. Den instans som prövar miljötillstånd måste därför ha både djup kunskap om regional utveckling, full bredd i expertområden, samt metodik för och förmåga att döma av målkonflikter. Något som länsstyrelsen har förmåga till och som ingår i länsstyrelsens uppdrag.

Länsstyrelsernas storlek och bredd i verksamheten kan ge prövningen ett utvecklat helhetsperspektiv och redundans avseende expertkunskap. Inom länsstyrelsen finns kompetens inom såväl miljöskydd, vattenverksamhet och annan sakkunskap som vid behov kan gå in och stödja prövningen, liksom kunskap om regional utveckling.

Som länens högsta civila totalförsvarsmyndighet ska länsstyrelserna stärka landets beredskap och totalförsvar samtidigt som vi säkrar en grön omställning. Här är en effektiv miljötillståndsprocess med ett tydligt helhetsperspektiv avgörande.

Prövningsprocessen

Länsstyrelsen anser att det är bra att den svenska miljöbedömningsprocessen anpassas efter EU-lagstiftningen. Förslaget i utredningen behöver dock ses över och nedan är några saker som ska ses över:

Justerad reglering om val av plats

Länsstyrelsen motsätter sig förslaget om att lokaliseringsfrågan i miljöbalksprövningen ska anses avgjord genom en fastställd detaljplan eller motsvarande. Om förslaget trots detta genomförs bedömer länsstyrelsen att det införs ordentliga kompletterande ändringar i plan- och bygglagen.

Länsstyrelsen instämmer generellt i att dubbelprövningar är tidsdrivande och genererar onödig osäkerhet för verksamhetsutövaren. Prövning av lokalisering i en detaljplan sker dock utifrån andra förutsättningar än i en prövning enligt miljöbalken, även om delar av underlaget som krävs vid bedömningen kan användas i båda processerna. Så som detaljplaner utformas idag saknas tillräcklig information om de planerade åtgärderna eller verksamheterna för att frågan om lokalisering ska kunna prövas enligt bestämmelserna i miljöbalken.

Beslutet om att fastställa en detaljplan tas av kommunen och sker enligt plan- och bygglagen. Även om det finns utrymme för länsstyrelsen att upphäva en detaljplan som inte är lämplig enligt vissa specifika kriterier, saknas i dagsläget möjlighet att göra det med hänsyn till påverkan på naturmiljön.

Förslaget innebär också att redan beslutade detaljplaner och motsvarande äldre planer ska anses ha motsvarande värde vid lokaliseringsbedömningen. Det är troligt att lokaliseringen, i den mån verksamheten ännu inte är utförd, inte har prövats med ett miljöperspektiv. Exempelvis gäller detta i äldre planer, där områden för bryggor ofta pekas ut utan hänsyn till platsens lämplighet med dagens bedömningsgrund. Det gäller även mark som har avsatts för industriändamål och där olika industrier har olika påverkan och därmed olika lämplighet att ligga på vissa platser, detta behöver prövas när verksamheten ska tillståndsprövas. Bara för att ett område pekats ut som lämplig för industrimark betyder det att den är lämplig för alla sorters industrier. I praktiken innebär en sådan bestämmelse att miljöbalksprövningen kringgås eftersom lokaliseringen, särskilt för vattenverksamheter, är avgörande för en

verksamhets eller åtgärds lämplighet. Det är inte möjligt att hantera all tillkommande påverkan genom villkor.

I detaljplaneprocessen bedöms vidare endast driftskedet, det vill säga när verksamheten redan finns på plats. Vid många vattenverksamheter uppstår huvuddelen av påverkan under byggskedet, som då alltså inte bedöms alls. Även om en vattenverksamhet, när den väl är på plats, skulle kunna vara lämplig ur miljösynpunkt, kan anläggandet av den medföra stor påverkan. Detaljplaner behöver dessutom till sin natur vara generella för att hålla över tid och möjliggöra för olika typer av markanvändning.

Länsstyrelsen anser därför att det inte är lämpligt att kommunens beslut om att fastställa en detaljplan för en viss verksamhet som också kommer kräva miljötillstånd ska likställas med en lokaliseringsprövning enligt miljöbalken. Det är också direkt olämpligt att en sådan ändring införs retroaktivt.

Samråd

- Myndighetssamråd ska vara obligatoriska i tidigt skede på samma sätt som i dagsläget. Samråd med de som kan antas bli särskilt berörda av verksamheten eller åtgärden ska ske i ett tidigt skede av processen (innan ansökan lämnas in) i såväl granskningsspåret som tillståndsspåret, se 6 kap. 24 § och 29 § miljöbalken. Prövningsmyndigheten bör även kunna ställa krav på att tidigt samråd med allmänheten ska hållas vid behov.
- Länsstyrelserna bedömer att det finns flera fördelar med att hålla samråden på liknande sätt jämfört med dagsläget. Omfattande arbete med att förbättra samråden har genomförts/genomförs av länsstyrelserna under senare år. Ett regeringsuppdrag kring detta pågår där alla länsstyrelser är delaktiga. Uppdraget bör utvärderas innan eventuell förändring sker. Länsstyrelsens erfarenhet är att ett väl genomfört myndighetssamråd sparar tid från den senare delen av processen och bidrar till att lyfta eventuella brister i ett tidigt skede, så att beslutsunderlaget uppnår god kvalitet. Tidig dialog förenklar även för företagen.
- Länsstyrelserna har bred kompetens och regional förankring vilket bidrar med både kontakter och kunskap om regionala förutsättningar. Länsstyrelserna kan genom

en tidig dialog skapa förutsägbarheten, vi vet vilka konflikter och utmaningar som finns på den aktuella platsen. Länsstyrelsernas dialog och tidiga samråd med regionala aktörer bör fortsätta att utvecklas och fortsatt vara en viktig del i det nya provningssystemet oavsett om Länsstyrelsen kommer inneha en Miljöprovningsdelegation eller ej.

Det står i utredningen att Miljöprovningsmyndigheten kan ge länsstyrelsen, tillsynsmyndigheten eller andra berörda myndigheter eller kommuner tillfälle att inkomma med synpunkter över det underlag som ska finnas med i ansökan. Detta är positivt men Länsstyrelsen anser att det ska vara obligatoriskt att Miljöprovningsmyndigheten begär in yttrande från ovannämnda myndigheter i samband med samråd. Länsstyrelsen befarar dock att om samråd ej sker likt dagens samråd riskerar det att leda till fler kompletteringar och att processen fördröjs. Med ett samråd bör kommunikationen bli bättre vilket förenklar för företagen.

Med dagens moderna teknik så måste ett samråd med nuvarande lagstiftning inte ske fysiskt utan kan ske digitalt vilket får bedömas från fall till fall. Samma moderna teknik kan nyttjas även framöver.

Granskningsspår

Länsstyrelsen anser att granskningsspåret inte får bli för brett utan att verksamhetstyper blir mer tydligt indelade i tillståndsspåret eller anmälningspliktiga. Utifrån kännedom om hur man sedan tidigare bedömt verksamheternas komplexitet och miljöpåverkan borde detta vara möjligt. Det innebär att fler verksamheter från början vet vilken provningsnivå deras verksamhet hamnar i. Vi anser att detta kommer bli en styrka i systemet för alla parter. Verksamheter som det är svårt att avgöra provningsnivå för kan lämpligen placeras i granskningsspåret men länsstyrelsen anser att granskningsspåret inte får bli för brett då det kan skapa otydligheter om vilken provningsnivå som gäller för en verksamhet.

Generellt anser vi att det försvårar för myndigheter och verksamheterna att en granskning behöver göras för flera verksamheter än om de var tydligt indelade för början. En mer diversifierad indelning medger en bättre avvägning av provningsnivå, fram för allt för verksamheter med mindre omfattning. Det är alltså i första hand rationellt att avgränsa de mindre verksamheterna, för att på så sätt förenkla provningen där det inte finns behov av utökad provning och granskning. Om man

slår ihop för många verksamhetskoder kan det riskera bli väldigt generell skrivning som kan vara svårtolkad - svårt att överblicka konsekvenserna av de nya lydelserna.

Det finns ett antal verksamheter som borde byta prövningsspår. Både granskningspliktiga till anmälningspliktiga, anmälningspliktiga till granskningspliktiga och granskningspliktiga till tillståndspliktiga. Genom att tänka igenom var de olika verksamheterna faktiskt borde hamna, alltså genom att se till vilken miljöpåverkan respektive verksamhet faktiskt har så kan respektive verksamhet få rätt prövningsnivå direkt och på så sätt spara tid utan att behöva passera en nivå för sedan behöver gå till en annan nivå. Det blir också effektivare och mer förutsägbart för företagen och underlättar för tillsynsmyndigheten. Under avsnitt längre fram i vårt svar "Fördelning av verksamheter" har vi några konkreta exempel på verksamhetskoder som bör ses över.

Nytt granskningsförfarande

I betänkandet ersätts den befintliga bestämmelsen i 22 kap. 13 § miljöbalken av 20 kap. 24 § miljöbalken, men med motsvarande innehåll. Bestämmelsen gäller möjligheten för prövningsmyndigheten att inhämta ett yttrande från Vattenmyndigheten gällande miljökvalitetsnormen för vatten. Erfarenheter från idag är att en sådan process kan ta mycket lång tid, särskilt om den hamnar hos regeringen för prövning. Vi ser en stor risk att tidsfristen på tre + tre månader inte kan följas.

Det är viktigt att denna problematik synliggörs och hanteras, till exempel genom möjlighet till ytterligare tidsfrister eller "stoppa klockan". Man kan också överväga ett krav på sökande att redan i granskningsunderlaget ange om de anser att det finns anledning att inhämta yttrande från Vattenmyndigheten.

Utöver detta ser vi också att det finns en risk att hanteringen av tvångsrätt, skadestånd- och ersättningsfrågor inom ramen för miljöprövningen kan leda till svårigheter att följa tidsfrister.

Vad ska en ansökan om igångsättningsbesked innehålla

Det finns ett generellt förslag om vad som ska ingå i en ansökan om igångsättningsbesked. För vindkraft- och solcellsparker föreslås däremot särskilda punkter som överensstämmer med de huvudsakliga punkter som gäller för vindkraftparker enligt 25 a § förordning om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd. Länsstyrelsen

ser vissa risker med att ange särskilda punkter som styr ansökan, särskilt då punkterna har sin utgångspunkt i miljöfarlig verksamhet. Detta då det är vanligt att vindkraftparker och solcellsparker även omfattar anmälnings- eller tillståndspliktiga vattenverksamheter.

Med ett nytt prövningssystem ökar möjligheten att sampröva miljöfarliga verksamheter som exempelvis sol- och vindkraftsparker med vattenverksamhet, vilket är positivt. Med en specificering med utgångspunkt enbart ur miljöfarlig verksamhet om vad som ska ingå i en ansökan ser Länsstyrelsen en risk att frågor relaterade till vattenverksamhet inte tas hänsyn till i den utsträckning som krävs. Det finns därför ett behov att se över om det behöver tydliggöras att frågor relaterade till åtgärder i ett vattenområde också behöver ingå i ansökan.

Om särskilda punkter i ansökan för vissa verksamheter ändå blir vald utgångspunkt bör det också vara lämpligt att utreda om det inte är mer ändamålsenligt att punkter som berör en särskild typ av verksamhet ingår i föreskrifter snarare än lagrum. Med tiden kan ytterligare verksamheter för energiproduktion eller andra liknande verksamheter där det finns behov av särskild redovisning inför igångsättningsbesked tillkomma. Ändringar i sådana skeden kan behöva ske snabbt, och nuvarande förslag och rådande system att ha dessa i förordning begränsar denna möjlighet.

Tillståndsspår

Många verksamheter som inte är betydande miljöpåverkan (BMP) per automatik enligt förslaget, klassas som det idag och kommer vid en bedömning i granskningsspåret sannolikt även framgent utgöra BMP. En översyn behövs för verksamheter i granskningsspåret om de i stället borde klassas som tillståndspliktiga t.ex. de verksamheter som erfarenhetsmässigt har stor miljöpåverkan. Det skulle förenkla, förtydliga och snabba upp processen för aktuella verksamheter, då de slipper bli avvisade i granskningsspåret först och även göra det tydligare och mer effektivt för Prövningsmyndigheten. Genom att lyfta bort sådana verksamheter från granskningsspåret blir även den avsedda skillnaden mellan de två processerna tydligare. I annat fall finns stor risk att verksamhetsutövaren upplever processen osäker och otydlig och frivilligt väljer tillståndsspåret. Det kan även finnas en risk att verksamhetsutövare först går igenom granskningsspåret, blir avvisade och sedan får starta upp en tillståndsprövning via tillståndsspåret.

Fördelning av verksamheter

Fördelning av verksamheterna inom gransknings- och tillståndsspåret

Länsstyrelsen är positiv till att miljöprövningsprocessen anpassas till EU-lagstiftningen men vi ser en risk om man slår ihop för många verksamhetskoder. Det kan riskera bli väldigt generell skrivning som kan vara svårtolkad - svårt att överblicka konsekvenserna av de nya lydelserna. Enligt länsstyrelsernas samlade erfarenhet finns det ett antal verksamheter som borde byta prövningsspår utifrån det förslag som lagts fram. Både granskningspliktiga till anmälningsspliktiga, anmälningsspliktiga till granskningspliktiga och granskningspliktiga till tillståndsspliktiga.

Exempelvis på punkter som bör ses över enligt länsstyrelsen:

- Punkt 29 i bilaga 3. Hänvisning till bilaga 1 är omfattande (20 olika punkter i bilaga 1) och gör punkten svårtolkad. Idag finns en undre gräns för när en verksamhet blir anmälningsspliktig, med förslaget tas gränsen bort och alla verksamheter som tillverkar kemikalier kommer att omfattas av granskningsplikt med undantag för vissa anläggningar som hamnar i anmälningsspåret. Hänvisning till nuvarande koderna 25.20, 25.30 och 25.50 omfattar tillverkning av produkter av plast och inte framställning av plastråvara. Länsstyrelsen förmodar att detta omfattas av behandling av mellanprodukter i punkt 29, i annat fall är hänvisningen felaktig.
- I bilaga 3 punkt 30 föreslås granskningsplikt gälla för framställning av gummi- och plastråvaror. De verksamheter som idag omfattas av verksamhetskod 25.10 och 25.20 är förknippade med luktproblematik men även hälsorisker (styren, isocyanater, vulkning av gummi). De är i de allra flesta fallen miljöstörande verksamheter och bör även fortsättningsvis vara tillståndsspliktiga.
- Punkt 42 i bilaga 3 bör även fortsättningsvis vara tillståndssplikt. Anläggningar för att tillverka batterier har stor miljöpåverkan. Det rör sig många gånger om ny teknik, hantering av farliga ämnen, stora risker med litiumbatterier.

- I bilaga 3 punkt 56 föreslås att granskningsplikt för vindkraftparker över en viss storlek ska gälla. Vindkraftverk bör generellt vara tillståndspliktiga men en uppdelning kan vara att parker med 7 verk eller färre blir granskningspliktiga medan större parker automatiskt kräver tillstånd. Den föreslagna ändringen innebär även att uppförande av ett enda vindkraftverk, oavsett storlek, inte bedöms alls enligt miljöbalken. För dessa borde minimum vara anmälningssplikt. Det bör finnas en nivå för anmälningssplikt. Viss storlek på vindkraftpark kan sannolikt antas medföra betydande miljöpåverkan. Lokaliseringen och omfattningen är avgörande för miljöpåverkan. Det är främst landskapsbild, natur, fåglar och övrigt artskydd som påverkas men även buller och skuggor från vindkraft kan påverka människors hälsa. Det är därför svårt att utan inventeringar av natur, kulturmiljö och arter kunna bedöma miljöpåverkan.
- De idag anmälningsspliktiga metallbearbetande verksamheterna bör vara kvar på anmälningssnivå eftersom det är små verksamheter med begränsade miljöeffekter. Om dessa blir granskningspliktiga tar den administrativa hanteringen längre tid både för företaget och för myndigheten.
- Sågverk kan medföra stor miljöpåverkan såsom exempelvis utsläpp till vatten i samband med bevattning, utsläpp till luft, buller, transporter mm. Med detta som bakgrund anser vi att sågverk av den storlek som hittills varit tillståndspliktiga (verksamhetskod 20.20) bör vara fortsatt tillståndspliktiga och inte i första hand granskningspliktiga.

Anmälningsspliktiga till granskningspliktiga

- Av utredningen framgår att cirka 9 000-10 000 verksamheter ska gå från anmälningssplikt till granskningsplikt. Länsstyrelsen förstår att det kan finnas verksamheter som med dagens lagstiftning är anmälningsspliktiga och borde omfattas av en granskningsplikt för att på ett mer systematiskt sätt undersöka verksamhetstypers miljöpåverkan. En översyn bör dock ske för verksamhetstyper som idag är anmälningsspliktiga och som erfarenhetsmässigt har mindre miljöpåverkan och ryms i dagens anmälningssplikt

även fortsatt bör vara anmälningspliktiga. Detta då det blir färre verksamheter som hamnar i granskningsspåret och att det i sin tur förenklar för myndigheter och verksamheter. Således kan en granskning undvikas om fler verksamheter är rätt indelade från början.

- Länsstyrelsen är positiva till en samlad miljöbedömning och tillståndprocess men anser att det behöver utredas ytterligare om de verksamheter som omfattas av anmälningsplikt ska fortsätta att hanteras av kommunerna likt de gör i dagsläget. Det kan finnas en risk att det blir för centralt och byråkratiskt att anmälningspliktiga miljöpåverkande verksamheter ska hanteras av en provningsmyndighet. Speciellt vid ändringar av verksamheter där många är vana att anmäla detta till kommunerna.
- Länsstyrelsen har svårt att se att det kommer att förenkla för företagen om väldigt många anmälningspliktiga verksamheter går över i granskningsspåret. Vår uppfattning är att det inte kommer att effektivisera provningen och göra provningsprocessen mer förutsebar för företagen.

Vilka vattenverksamheter och åtgärder bör omfattas av granskningsplikt och utredning för att fastställa lämpliga gränsvärden för granskningspliktiga vattenverksamheter

Länsstyrelsen instämmer i förslaget att det ska ske en översyn av vilka vattenverksamheter som istället för granskningsplikt skulle kunna omfattas av anmälningsplikt.

Det är av stor vikt att listan över granskningspliktiga vattenverksamheter ses över innan de nya bestämmelserna börjar gälla. Vi anser också att översynen behöver omfatta följande:

- om det finns vattenverksamheter som av nationella skäl alltid ska antas medföra en betydande miljöpåverkan och därmed tillhöra bilaga 1,
- en översyn av listan över anmälningspliktiga vattenverksamheter.

Vidare anser vi att Havs- och vattenmyndigheten ska vara delaktig i arbetet med översynen.

Principen bakom indelningen är bra

Länsstyrelsen är positiv till att på ett tydligare sätt definiera vilka vattenverksamheter som kräver miljötillstånd och vilka som endast omfattas av krav på anmälan. Den nya granskningsplikten är välkommen på så sätt att den möjliggör en enklare och snabbare prövning för vattenverksamheter som har en begränsad påverkan på miljön, men som inte ryms i anmälningsplikten.

Konsekvenser av att undantaget i 11 kap. 12 § miljöbalken tas bort för vattenverksamheter som kräver miljötillstånd

Eftersom förslaget är att undantaget i 11 kap. 12 § miljöbalken bara ska gälla anmälningspliktiga vattenverksamheter resulterar det i ett absolut krav på miljötillstånd för övriga vattenverksamheter. Även för vattenverksamheter med obetydlig påverkan på miljön och som inte kan anmälas. Som exempel kan nämnas att inga grundvattenbortledningar kan anmälas, vilket gör att alla kräver igångsättningsbesked. Oberoende av storleken på uttaget och om det är tillfälligt eller permanent. Anmälningslistan i 19 § förordning (1998:1388) om vattenverksamheter behöver därför ses över innan ändringarna genomförs.

Översyn av anmälningspliktiga vattenverksamheter

Som vi nämnt ovan anser vi att anmälningslistan för vattenverksamheter behöver ses över, bland annat när det gäller grundvattenbortledning. Vi ser också att det kan finnas skäl att ytterligare nyansera vilka ytvattenuttag som lämpligtvis hanteras i en anmälan och om vissa mindre markavvattningar, som bara berör en fastighet, kan hanteras som en anmälan. Även lite större restaurerings-/återställningsarbeten i vattendrag kan eventuellt hanteras i ett anmälningsförfarande.

Punkterna i bilaga 3 för vattenverksamheter är otydliga

Punkterna i listan över granskningspliktiga vattenverksamheter (87-103) behöver ses över. Det är inte alltid tydligt vilka verksamheter eller åtgärder som avses och de stämmer inte överens med definitionen av vattenverksamheter i miljöbalken. Det vore till exempel bra att använda sig av miljöbalkens definition av vattenkraftsverksamheter (11 kap. 6 § miljöbalken) i punkt 89 (anläggningar för produktion av vattenkraftsbaserad energi).

En annan otydlighet med listan kopplar till nuvarande definition av markavvattning (11 kap. 2 § miljöbalken). Punkt 93 (invallningar) kan

vara en markavvattning och markavvattning finns med i punkt 87, utöver den egna punkten för markavvattning (97).

Anläggning av vattenledningar över långa avstånd, punkt 92, behöver inte nödvändigtvis vara en vattenverksamhet enligt miljöbalkens definition, då en vattenledning kan gå på land. Dessa hanteras vanligen via 12:6 samråd när de påverkar några miljövärden på land.

Övergångsbestämmelser för de vattenverksamheter som blir granskningspliktiga

- Länsstyrelsens motsätter sig förslaget i dess nuvarande lydelse och innan det har skett en fördjupad konsekvensutredning.

Den föreslagna övergångsbestämmelsen innebär att alla verksamheter som påbörjats före ikraftträdandet och som inte har tillstånd enligt äldre bestämmelser ska lämna in en ansökan om miljötillstånd eller igångsättningsbesked senast den 1 juli 2030.

Förslagen i betänkandet innebär att i princip alla vattenverksamheter blir granskningspliktiga, om de inte omfattas av anmälningsplikten. Det finns många pågående vattenverksamheter som saknar tillstånd eller där tillståndsfrågan är oklar, till exempel gamla dammar och bortledande av yt- och grundvatten. Vissa av de vattenverksamheter som saknar tillstånd har tillämpat undantaget i 11 kap. 12 § miljöbalken. I och med förslaget att undantaget i 11 kap. 12 § miljöbalken fortsättningsvis bara ska gälla för anmälningspliktiga vattenverksamheter krävs tillstånd för alla andra vattenverksamheter.

Det är oklart hur många vattenverksamheter som träffas av övergångsbestämmelsens krav på att inom två år lämna in en ansökan om igångsättningsbesked. Vi ser en risk att det är många. Det finns till exempel cirka 10 000 dammar i Sverige och för många av dessa är tillståndsfrågan oklar. Samtidigt som många verksamhetsutövare tror att de har tillstånd enligt exempelvis äldre rättigheter, även om detta är osäkert. Enligt vattenmyndigheternas återrapportering 2021 saknar 53 % av de allmänna dricksvattentäkterna tillstånd till vattenuttag. Det gäller också många samfälligheter som tar dricks- eller trädgårdsvatten gemensamt ur grundvattenmagasin eller ytvatten. En annan sannolikt stor kategori är grundvattenbortledningar, som idag saknar en anmälningspunkt. Det innebär att många verksamheter utförs utan tillstånd. Det här gäller bland annat äldre tunnlar,

bergrum och liknande. Även andra ytvattenuttag och större pirar, vågbrytare och vallar till skydd mot havet kan omfattas av övergångsbestämmelsen.

Det finns med andra ord ett potentiellt mycket stort antal vattenverksamheter, varav vissa samhällsviktiga, som på kort tid antingen behöver provas eller kommer att utföras olovligen. Länsstyrelsen anser därför att det behöver ske en fördjupad utredning av de föreslagna övergångsbestämmelsernas konsekvenser för vattenverksamheter samt att vid behov föreslå särskilda övergångsbestämmelser.

Vattenverksamheter

Särskilt om prövning av tvångs- och ersättningsfrågor

Länsstyrelsen instämmer i förslaget att den nya prövningsmyndigheten ska hantera frågor om tvångsrätt, ersättning- och skadestandsfrågor inom ramen för tillståndsprövningen. Samt att Mark- och miljödomstolen även fortsättningsvis ska hantera stämningssmål.

Annan tillståndsplikt enligt miljöbalken m.fl. lagar

Länsstyrelsens motsätter sig förslaget att länsstyrelsen ska pröva markavvattningsdispenser och att all markavvattning blir granskningspliktig.

Det har skett flera utredningar som granskat regelverket om markavvattning, bland annat SOU 2025:21 och ett nyligen redovisat regeringsuppdrag till Naturvårdsverket (Översyn av regelverk för att underlätta för återvätning). Innan det beslutas om en ny prövningsordning för markavvattningar behöver resultatet från dessa utredningar beaktas.

Mer effektivt om samma myndighet prövar dispens och tillstånd

Utredningen föreslår att all markavvattning ska bli granskningspliktig och hanteras av den nya prövningsmyndigheten. Samtidigt föreslås att ansvaret för prövningen av dispens från markavvattningsförbudet ska ligga kvar hos länsstyrelsen, "om frågan inte uppkommer i ett miljöprövningsärende". Det är därför oklart vilka markavvattningsåtgärder som skulle vara aktuella att dispenspröva hos länsstyrelsen.

Länsstyrelsen ser inga tydliga skäl till att två separata myndigheter ska hantera dispens respektive tillstånd till markavvattning. Däremot kan det ur effektivitetssynpunkt vara bra att den nya provningsmyndigheten hanterar både dispensprövningen och frågan om miljötillstånd. Det kan dock krävas en särskild bestämmelse som innebär att den nya provningsmyndigheten inte behöver pröva tillståndsfrågan om det inte finns möjlighet att ge dispens.

Särskilt om moderna miljövillkor för tillståndspliktig vattenverksamhet för produktion av vattenkraftsel

Utredningen föreslår att de särskilda bestämmelser som gäller för moderna miljövillkor för produktion av vattenkraftsel bör upphöra att gälla när en första prövning av svensk vattenkraft har genomförts. Efter detta anser utredningen att de nya bestämmelserna om omprövning enligt 24 kap. 5 § miljöbalken är tillräckliga. Skyldigheten för verksamhetsutövaren att själv se till att verksamheten har moderna miljövillkor tas bort.

Länsstyrelsen anser att det är angeläget med en reglering som säkerställer att tillstånden för vattenkraftsverksamheter hålls uppdaterade och är förenliga med EU-rätten. Ansvar för att tillstånden är uppdaterade behöver ligga på tillståndshavaren, inte tillsynsmyndigheten. I detta sammanhang är det värt att nämna att EU-kommissionen har den 16 december 2024 ifrågasatt Sveriges genomförande av de krav som följer av vattendirektivet. Kritiken gäller bland annat att nuvarande intervall med vilka tillstånden omprövas (40 år) inte är tillräckligt. I regeringens svar på kritiken anges särskilt de befintliga kraven på regelbunden omprövning av villkoren på verksamhetsutövarens initiativ.

Länsstyrelsen anser att det finns skäl att vidga kravet på verksamhetsutövarna att hålla sina tillstånd uppdaterade till andra vattenverksamheter och miljöfarliga verksamheter. Se mer om detta i avsnittet "Behov av tidsbegränsade tillstånd" nedan.

Moderna miljövillkor för tillståndspliktig vattenverksamhet för produktion av vattenkraftsel

Länsstyrelsen anser att det krävs ett klagörande för att säkerställa att alla prövningar som omfattar så kallade NAP-anläggningar ingår i övergångsbestämmelsen. Det vill säga ansökan om tillstånd enligt 11 kap. 9 § miljöbalken och ansökan om ändring enligt 16 kap. 2a § miljöbalken.

Det finns nackdelar med förslaget att provningarna ska ligga kvar hos Mark- och miljödomstolen. Till exempel finns många så kallade "mellanliggande anläggningar" som inte omfattas av nationella planen, men som behöver åtgärdas för att kunna uppnå största möjliga vattenmiljönytta. Detta är särskilt förekommande i Jönköpings län där det ofta förekommer att en damm som inte ingår i NAP ligger mellan två dammar som ingår. Dessa anläggningar kommer att hanteras av den nya provningsmyndigheten vilket försvårar möjligheten att få den eftersträvade helhetssynen på påverkan på vattendragen och miljökvalitetsnormen för vatten. Ett annat skäl är att provningen av vattenkraft inom NAP särskiljs från annan tillståndspliktig vattenverksamhet och miljöfarlig verksamhet, vilket blir olyckligt när syftet med att ändra provningsförfarandet är likrikta provningen mellan dessa två.

Alla provningar som omfattar NAP-anläggningar behöver omfattas av övergångsbestämmelsen

Det behöver tydliggöras att det inte bara är omprovning för moderna miljövillkor enligt 24 kap. 10 § miljöbalken som ska omfattas av övergångsbestämmelsen. Övergångsbestämmelsen behöver även inkludera tillståndsprövningar och ansökningar om ändringstillstånd för vattenkraftsverksamheter som ingår i den nationella planen.

Detta behövs då alla vattenkraftsverksamheter som ingår i den nationella planen idag inte har ett tillstånd, eller så är tillståndsprövan oklar. Det kan därför bli aktuellt med en tillståndsprövning enligt 11 kap. 9 § miljöbalken för att få moderna miljövillkor, antingen för hela eller delar av verksamheten.

Det är även rimligt att Mark- och miljödomstolen fortsatt hanterar ändringstillstånd för vattenkraftsverksamheter som är anmälda till den nationella planen men som ännu inte genomgått en provning för moderna miljövillkor.

Ingen rätt till ersättning för myndighetens och motpartens kostnader

Länsstyrelsen motsätter sig förslaget att möjligheten att begära ersättning för rättegångskostnader i miljöprovningar som gäller vattenverksamheter tas bort. Åtminstone till dess att det finns en ny finansieringslösning som säkerställer att länsstyrelsen tilldelas resurser som möjliggör vårt deltagande i provningar av vattenverksamheter.

De ekonomiska konsekvenserna av att länsstyrelsen inte längre kan begära ersättning för rättegångskostnader är kraftigt underskattade. Det finns en ovana hos många länsstyrelser att yrka på ersättning för rättegångskostnader, vilket är en av förklaringarna till att de ekonomiska konsekvenserna är underskattade.

Utredningen menar att de finansiella konsekvenserna av att länsstyrelsen inte kommer att kunna begära ersättning för rättegångskostnader i prövning av vattenmål är liten. Detta baseras på uppgiften att intäkterna totalt för alla länsstyrelser uppgick till cirka 3 miljoner kronor för 2023, utifrån statistik från Naturvårdsverket.

Vi kan konstatera att uppgifterna från Naturvårdsverket är grovt underskattade, till exempel anges en intäkt på 0 kr för nio länsstyrelser. I verkligheten är det många länsstyrelser som finansierar en fjärdedel till en heltidstjänst/år med ersättningen. Värt att notera är att detta är intäkter som direkt tillfaller länsstyrelsen och att kopplingen mellan den tid som myndigheten lägger på prövningen, och sökandes kostnader, blir mycket tydlig.

Vi anser att det finns starka skäl att behålla möjligheten för länsstyrelsen att begära ersättning för den tid som läggs på prövning av gransknings- och tillståndspliktiga vattenverksamheter. Samt att man bör överväga att införa ett liknande system för miljöfarliga verksamheter.

Finansieringssystemet för vattenverksamheter och för miljöfarliga verksamheter ser mycket olika ut. Till exempel finns inte årliga prövnings- och tillsynsavgifter på motsvarande sätt som för miljöfarliga verksamheter. Innan det finns ett system som gör att verksamhetsutövaren finansierar de kostnader som länsstyrelserna har för att tillvarata de allmänna intressena i miljöprövningar för vattenverksamheter bör nuvarande system finnas kvar. Annars är risken stor att arbetsuppgiften att delta aktivt i prövningar prioriteras ned.

Ansökan om omprövning

Länsstyrelsen anser att förslagen i betänkandet inte kommer att leda till att tillsynsmyndigheten har möjlighet att initiera omprövningar i högre grad än idag.

Vi motsätter oss förslaget att Havs- och vattenmyndigheten och Naturvårdsverket inte längre ska kunna initiera omprövning.

Det blir inte lättare att initiera omprövning

Att omprövning av vattenverksamheter inte skett i större utsträckning hittills beror främst på att det underlag som behöver tas fram är förhållandevis omfattande. Detta i kombination med brist på riktad finansiering för tillsyn har gjort att omprövningar har prioriterats ner.

Länsstyrelsen ser därmed positivt på att möjligheten för tillsynsmyndigheten att ansöka om omprövning ska förenklas. Vi saknar dock konkreta förslag som faktiskt möjliggör detta. Det kommer fortsatt krävas utredningar från tillsynsmyndighetens sida i fråga om vad som ska ingå i ansökan. Förslagsvis borde tillsynsmyndigheten i högre grad kunna ansöka om omprövning med specificering av vilka krav som inte efterlevs samt motivering och lämpliga förslag på villkor. Om prövningsmyndigheten samtycker bör de sedan hämta in nödvändigt underlag för omprövning från verksamhetsutövaren.

Havs- och vattenmyndigheten och Naturvårdsverket ska också kunna inleda en omprövning

Att initiera en omprövning kan vara mycket resurskrävande avseende såväl personal som utredningskostnader och det kommer att vara svårt för tillsynsmyndigheten att prioritera detta arbete även fortsättningsvis. Det finns tillfällen där det kan vara mycket angeläget ur ett nationellt perspektiv att ett tillstånd omprövas. Vi anser därför att våra tillsynsvägläggande myndigheter, Havs- och vattenmyndigheten och Naturvårdsverket, ska behålla möjligheten att initiera omprövning i särskilt angelägna fall. Vi ser ingen risk att detta skapar en otydlighet om vart det primära ansvaret att ansöka om omprövning ligger.

Det är inte heller rimligt att de nationella myndigheternas möjlighet att bevaka det nationella perspektivet av behov av omprövning är att ta kontakt med tillsynsmyndigheten och övertala dem att initiera en omprövning. Särskilt inte då en omprövning även fortsättningsvis kommer att vara mycket resurskrävande.

Om miljörapporter för vattenverksamhet

Länsstyrelsen instämmer i förslaget att kravet på miljörapport för tillståndspliktiga och granskningspliktiga vattenverksamheter ska ses över.

Vi anser dessutom att Havs- och vattenmyndigheten ska ges föreskriftsrätt när det gäller miljörapporter och att myndigheten ska

vara involverad i arbetet med att se över vilka verksamheter som ska omfattas av krav på miljörapport.

Vi anser utöver detta att Havs- och vattenmyndigheten ska ges motsvarande befogenheter som Naturvårdsverket att meddela föreskrifter om att den som bedriver en vattenverksamhet ska utöva kontroll enligt 26 kap. 19 § miljöbalken (9 § förordning om verksamhetsutövares egenkontroll).

Frågan om införande av miljörapporter för vissa vattenverksamheter har föreslagits i tidigare utredningar. Det är också ett behov som Havs- och vattenmyndigheten lyft till regeringen vid ett par tillfällen. Frågan omfattas också delvis av miljötillståndsutredningens tilläggsdirektiv KN 2023:02, men då med fokus på att bidra med underlag för att generera mer tillförlitliga klassningar gällande miljökvalitetsnormen för vatten.

Länsstyrelsen anser att det redan idag är möjligt att besluta att alla vattenverksamheter för produktion av vattenkraftsel (11 kap. 6 § miljöbalken) ska omfattas av kravet på miljörapport. Utöver detta behöver det utredas om till exempel vattenuttag för allmän dricksvattenförsörjning eller andra större vattenuttag, långvariga grundvattenbortledningar samt övriga dammar med pågående verksamhet ska omfattas av kravet på miljörapport. Det behöver också tas fram föreskrifter gällande innehållet i miljörapporterna.

Tillsyn

Som en konsekvens av utredningen kommer mer ansvar att läggas på tillsynsmyndigheten då prövningsprocessen avgränsas betydligt med en snävare villkorsreglering. Utredningens förslag kommer därför kräva både fler personella resurser och även kräva en kompetenshöjning på tillsynsmyndigheter då många av de frågor som inte avgörs i prövningen måste hanteras genom tillsynsbeslut. Kompetensförsörjningen är redan svår att uppnå i dagens läge, speciellt för mindre länsstyrelser och mindre kommuner. Länsstyrelsen ser därför problem med kompetensförsörjning för att möta kraven.

Länsstyrelsen anser att det finns stora utmaningar med den föreslagna förskjutningen från prövning till tillsyn. En mer aktiv tillsynsmyndighet förutsätter bland annat att det finns tillräckliga resurser. I dagsläget är länsstyrelsernas tillsynsverksamhet underfinansierad inom miljöfarlig verksamhet och situationen ser ännu sämre ut för vattenverksamhet och förslagen i betänkandet tar

inte tillräcklig hänsyn till detta. För att genomföra förändringarna som föreslås i utredningen behövs en kraftig ökning av tillsynsmyndigheternas resurser.

Länsstyrelsen konstaterar att det framstår som att utredarna menar att länsstyrelserna i grunden skulle bli tillsynsmyndighet för samtliga tillståndspliktiga- och granskningspliktiga verksamheter. Om det blir verklighet, samtidigt som möjligheten till överlåtelse av tillsyn till kommunerna tas bort, så innebär det ett enormt stort påslag av tillsynsbehov på länsstyrelserna, och resurserna för att kunna bedriva tillsyn behöver öka både för att kompensera för befintliga resursunderskott och för det ökade antalet tillsynsobjekt.

Länsstyrelsen menar vidare att det förvisso är sant att det förekommer kommuner som inte har förutsättningar att bedriva en mer kvalificerad tillsyn, men konstaterar också att det även förekommer kommuner som i dagsläget har bättre än eller åtminstone likvärdiga förutsättningar som länsstyrelsen har. Länsstyrelsen anser att kommunerna har en viktig roll i tillsyns- och prövningssystemet och tycker att man bör titta på åtgärder för att stärka kommunernas förutsättningar istället för att försvaga dem.

Vi ser en ökad arbetsbörda för Länsstyrelsen då vi kommer att vara en aktiv remiss- och partsinstans för granskningspliktiga (tidigare anmälningspliktiga) verksamheter.

Länsstyrelsen anser att konsekvensanalysen underskattar resursbehovet för tillsyn inklusive omprövning för 11 kap MB. Tillsyn inkluderar platsbesök, dialog, eventuell åtalsanmälan, biologisk- och juridisk utredning samt någon form av beslut. Eftersom tillsyn inom vattenverksamhet varit eftersatt under lång tid saknas standarder och gemensamma förhållningssätt, och verksamhetsutövare är dessutom ovana vid tillsyn. Detta leder inte sällan till överklagan där miljöbalkens krav ofta ifrågasätts eller åberopande av undantagen i 11 kap. 12 § miljöbalken. Vidare saknas tydlig praxis i frågor bland annat gällande krav på verksamhetsutövarens egenkontroll. I andra fall är praxis kontinuerligt föränderlig, till exempelvis gällande äldre rättigheter.

Ny hantering av en ansökan om ändring eller beslut

Länsstyrelsen anser att det ska införas en upplysningsplikt till tillsynsmyndigheten för ändringar som tillståndshavaren bedömer inte kräver någon förprövning.

I ändringstrappan föreslås att vissa ändringar vid befintlig verksamhet inte kräver förprovning om det är uppenbart att allmänna eller enskilda intresse inte påverkas. Enligt Länsstyrelsens erfarenhet leder undantag ofta till chansningar med ökat behov av tillsyn. Det kräver hög kompetens hos verksamhetsutövaren att kunna avgöra om allmänna eller enskilda intresse inte påverkas. Samtidigt är det viktigt att tillsynsmyndigheten kan få en tydlig uppfattning om verksamhetens omfattning, även för de delar som gäller utanför villkoren i tillståndet. Detta blir särskilt av vikt om flera mindre ändringar som skett utan tillsynsmyndighetens kännedom i förlängningen leder till en påverkan på miljön.

Länsstyrelsen anser därmed att sådana ändringar där verksamhetsutövaren bedömer att det är uppenbart att allmänna eller enskilda intresse inte påverkas ska rapporteras till tillsynsmyndigheten. Detta ger tillsynsmyndigheten en större möjlighet att agera om det finns risk för negativ påverkan på människors hälsa och miljön.

Avgiftssystem

Det är viktigt att avgiftsnivåerna för provning och tillsyn hålls à jour över tid. Avgiftssystemet behöver ha en inbyggd funktion för att höjas i takt med att samhällets kostnader i övrigt höjs. Annars riskerar nämnda långsiktighet i finansieringen att urholkas över tid.

Utredningen innebär en tydligare skyldighet för tillsynsmyndigheten att bedriva arbete med omprovning. Det är viktigt att systemet för avgifter även fångar upp detta arbete för tillsynsmyndigheterna.

- Länsstyrelsen motsätter sig förslaget att möjligheten att begära ersättning för rättegångskostnader i miljöprovningar som gäller vattenverksamheter tas bort. Åtminstone till dess att det finns en ny finansieringslösning som säkerställer att länsstyrelsen tilldelas resurser som möjliggör vårt deltagande i provningar av vattenverksamheter.
- Länsstyrelsen motsätter sig förslaget att den som överklagar ett beslut ska stå för kostnaderna för att kungöra, förordna om sakkunnig och att hålla sammanträde i överklagningsmål. Det innebär sannolikt i praktiken en inskränkning i 16 kap. 13 § miljöbalken, så väl som den faktiska möjligheten för enskilda att överklaga.

Utredningen har inte lämnat några förslag på ändringar i förordningen om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken då det inom ramen för uppdraget inte har funnits tid för en sådan översyn. Som ytterligare skäl anges att den är beroende av utredningen för fastställande av lämpliga gränsvärden för granskningspliktiga verksamheter. Det är angeläget att dessa utredningar genomförs skyndsamt för att klarlägga för miljöpåverkande verksamheter hur de ska klassas och för att det ska bli tydligt hur de ska hantera ändringar av sin verksamhet.

Talerätt

Länsstyrelsen anser att talerätten för Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) samt Länsstyrelserna ska bibehållas i samma omfattning som i nuvarande lagstiftning. Skälet till detta är att MSB och Länsstyrelsen är de enda myndigheterna som nationellt och regionalt besitter tillräckligt bred kompetens för att kunna driva och bevaka de allmänna intressena avseende risk- och säkerhetsfrågorna i den integrerade miljö- och säkerhetsprövningen enligt miljöbalken. Att MSB och Länsstyrelsen innehar partsställning och talerätt är en förutsättning för en rättssäker och likvärdig miljö- och säkerhetsprövning.

Det är inte rimligt att andra statliga myndigheter ges ansvar för att företräda MSB och Länsstyrelserna i att driva risk- och säkerhetsfrågorna. Säkerhetsfrågorna kommer att hamna i konkurrens med myndigheternas andra ansvarsområden.

Länsstyrelsen anser inte att tillståndsprövningarna effektiviseras genom att ta bort talerätten för MSB och Länsstyrelserna. Länsstyrelsen vill vara tydlig med att myndigheten generellt är mycket restriktiv med att nyttja överklaganderätten och att då den nyttjas är det oftast en viktig fråga kopplad mot rättspraxis.

Utredningen föreslår att Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten får talerätt med utgångspunkt från sina roller som sak myndigheter. Av samma anledning bör Riksantikvarieämbetet få motsvarande talerätt för sådana allmänna miljöintressen som rör kulturmiljö.

Samrådsplikt enligt Seveso

Länsstyrelsen anser att utredningens förslag om förändringar i samrådsprocessen (del 2, kap. 14.4, figur 14.2, s. 1060) strider mot Artikel 15 i Sevesodirektivet (2012/18/EU), som ställer krav på att

den berörda allmänheten tidigt får möjlighet att yttra sig över enskilda projekt. I en säkerhetsrapport som ska ingå i en ansökan ska det bland annat ingå en redogörelse för genomfört samråd enligt 13 § Sevesolagen. Det framgår av 9 § förordningen (2015:236) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor. En förändrad samrådsprocess enligt utredningens förslag innebär att handlingsprogram och säkerhetsrapporten i en ansökan inte är komplett och att det inte är möjligt att göra en rättssäker tillståndsprövning.

För att uppfylla kraven i Sevesolagstiftningen kommer ett separat Sevesosamråd enligt 13 § Sevesolagen behöva genomföras för Sevesoverksamheter innan ansökan kungörs. I annat fall riskerar tillståndsprövningen att fördröjas.

Tillståndsplikt Seveso

Utredningen föreslår att nuvarande avdelning 4 i bilaga till FMH flyttas i sin helhet till en ny bilaga till MPF (del 2, kap 14.7.6, s. 1164). Länsstyrelsens uppfattning är att det finns flera fördelar med denna ändring då det blir tydligare för både verksamhetsutövare och myndigheter vad som omfattas av tillståndsplikt då det samlas i en förordning.

Länsstyrelsens ståndpunkt är att verksamheter som omfattas av den högre kravnivån i Sevesolagstiftningen fortsatt ska vara tillståndspliktiga. Länsstyrelsen anser att även Sevesoverksamheter på högre kravnivå bör ha en verksamhetskod för att underlätta rapportering och databehandling, detta saknas i nuvarande förslag till ändring i MPF (se 1 kap. 5 § i Förslag till förordning om ändring i miljöprövningsförordningen (2013:251)).

Det behöver vidare undersökas vad generella lättnader i tillståndsplikten innebär för Sevesoverksamheter på lägre kravnivå. Att färre verksamheter omfattas av tillståndsplikt kan innebära fler Sevesoverksamheter där riskerna och lokaliseringen inte utretts lika långtgående.

Övriga synpunkter på betänkandet

Behov av tidsbegränsade tillstånd

Länsstyrelsen anser att delar av förslaget som presenterades i utredningen "Om prövning och omprövning – en del av den gröna omställningen" (SOU 2022:33) som innebär en obligatorisk

omprövning av befintliga domar och beslut för att åstadkomma moderna miljövillkor ska genomföras, men med följande ändringar:

- Förslaget ska omfatta omprövning av villkor för alla vattenverksamheter och miljöpåverkande verksamheter som är tillstånds- eller granskningspliktiga och som utgör kontinuerligt pågående verksamheter.
- Att intervallet för när omprövningen ska ses över anpassas till olika verksamhetstypers påverkan på miljön och behov av översyn.

Behov av fortsatt översyn av omotiverade skillnader mellan vattenverksamheter och miljöfarliga verksamheter

Flera utredningar, inklusive denna, har lyft frågan att det idag finns omotiverade skillnader i prövningen av vattenverksamheter och miljöfarliga verksamheter. Detta betänkande har kommit ett steg närmare att minska denna skillnad men det finns fortfarande mycket kvar att göra. Frågan är komplex, men angelägen, och vi förordar därför att det sker fördjupade utredningar i frågan.

Författningsändringar i förslaget

24 kap. 13 § miljöbalken

Länsstyrelsen vill i sammanhanget framföra en viktig fråga som kan förenkla för företag. Länsstyrelsen ser utöver de förslag till ändringar i form av utökning av verksamhet som föreslås i utredningen även ett behov av att på ett enkelt sätt kunna ansöka om att minska omfattningen av en verksamhet till exempel om någon del av verksamheten har upphört. Vi har erfarenhet av verksamheter som haft tillstånd till IED-verksamhet och där man velat ”dra ner omfattningen av tillståndet” för att på så vis hamna utanför IED-lagstiftningen, som är omfattande. Tidigare har 24 kap. 13 § MB använts för att på detta vis dra ner omfattningen av vad en verksamhet har tillstånd till. Mark- och miljööverdomstolen har i mål M 1868-2023 angett att det inte är möjligt att tillämpa 24 kap. 13 § MB för ändring av omfattningen av tillståndet. Enligt punkt 1 är det bara när verksamheten slutligt upphör eller när tillståndsplikten upphört. Det har heller inte framgått av förarbeten vilket kan bero på att lagstiftaren inte förutsåg en sådan situation. Länsstyrelsen finner det angeläget att ta fram en bestämmelse för detta. Det bör dock noteras att det kan finnas villkor som hör ihop med produktionsbegränsningen/omfattningen av tillståndet som kan komma att behöva ändras i och med att tillståndsomfattningen

justeras ner till exempel utsläpp av lösningsmedel eller utsläppsvillkor (mängd) till vatten. Det behöver också kunna hanteras.

Miljöbok med förteckning över miljötillstånd och igångsättningsbesked

Länsstyrelsen instämmer i utredningens förslag att den nya prövningsmyndigheten ska ansvara för miljöboken och hålla en förteckning över alla miljötillstånd och igångsättningsbesked.

Det är mycket angeläget att det finns en förteckning av alla beslut om miljötillstånd för att ge en heltäckande överblick. Det är bra om förteckningen finns i ett webbaserat GIS-system och att besluten kan laddas ner.

Kontaktuppgifter

Välkommen att kontakta Länsstyrelsen för frågor på telefon 010 - 223 60 00 eller via e-post jonkoping@lansstyrelsen.se. Ange ärendets diarienummer 1097-2025 i ämnesraden för e-post.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Britt-Marie Benzler med miljöskyddshandläggare Peter Nacke som föredragande. I den slutliga handläggningen har också miljöskyddshandläggare Li Blomqvist, Per-Olof Svensson, tf enhetschef miljöskydd Helena Bäckman, tf enhetschef naturskydd och tillsyn Stina Ljung, antikvarie/kulturgeograf Carl-Johan Sanglert, avdelningschef Emma Willaredt medverkat.

Kopia

Länsledningen, britt-marie.benzler@lansstyrelsen.se,
johan.lowenadler.davidsson@lansstyrelsen.se
Samhällsavdelningen, emma.willaredt@lansstyrelsen.se,
carl-johan.sanglert@lansstyrelsen.se , li.blomqvist@lansstyrelsen.se
P-O.Svensson@lansstyrelsen.se , Helena.Backman@lansstyrelsen.se
Naturavdelningen stina.ljung@lansstyrelsen.se
Avdelningen för lednings- och verksamhetsstöd,
ben.heimdal@lansstyrelsen.se , Anna.Adholmer@lansstyrelsen.se
Klimat- och näringslivsdepartementet,
kristin.skeppsby@regeringskansliet.se